

**STEDELIJK
GYMNASIUM
SCHIEDAM**

**PROGRAMMA VAN
TOETSING EN AFSLUITING**

PTA

LEERJAAR 4

2023-2024

Inhoudsopgave

Aardrijkskunde	3
Biologie	5
Cultuur, Maatschappij en Sport (CMS)	7
Economie	11
Engels (Cambridge)	13
Frans	15
Geschiedenis.....	17
Grieks	21
Kunst Drama	23
Latijn.....	26
Lichamelijke Opvoeding (LO).....	28
Nederlands	30

N.B.: Vakken die in dit document niet genoemd worden, hebben in klas 4 geen afsluitende toetsen.

Toelichting afkortingen:

AT = Afsluitende Toets
LT = Luistertoets
MO = Mondeling examen
PO = Praktische Opdracht
HD = Handelingsdeel

Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) - aardrijkskunde

Cohort: 2023-2026

Klas: 4

Afname periode	Code	Soort Vorm Duur	Onderwerp <i>Lesmateriaal</i>	Omschrijving <i>(Sub-)domeinen</i>	Weging	Herkans baar	Toegestane hulpmiddelen
TW1							
Kwartaal 2	4PO1	PO Praktisch Meerdere weken	Globalisering in samenhang met de eigen omgeving <i>De Geo Globalisering:</i> <i>H.2: De wereld - een systeem van landen en relaties</i>	Kernlanden, semiperiferie en periferie, global shift, tijd-ruimtecompressie, economische, culturele en politieke globalisering <i>A1, A2, B1, E2</i>	5%	Nee	
TW2							
TW3							
TW4	4AT1	AT Schriftelijk 60 minuten	Arm en rijk <i>De Geo Arm en rijk:</i> <i>H.1: Genoeg voor iedereen?</i> <i>par.2.1: Water is van levensbelang</i>	Honger, verdeling van voedsel over de wereld, wereldhandel in voedselgewassen, oorzaken van honger in Ethiopië: natuur, demografie, politiek, cultuur en economie, ontwikkelingssamenwerking; waterkringloop, watervoetafdruk, waterwinning, duurzaam watergebruik <i>A1, B2</i>	10%	Ja	Grote Bosatlas

Toelichting bij de PO: nadat de leerlingen zich gedurende een aantal lessen hebben verdiept in hoofdstuk 2 van het boek Globalisering werken ze in groepjes aan een onderzoek in de eigen omgeving waarin het gaat om de invloed van politieke/economische/culturele globalisering op de eigen regio en de relaties van de eigen regio met andere delen van de wereld.

Burgerschapsvorming en Aardrijkskunde:

Het vak Aardrijkskunde biedt ondersteunende (denk)vaardigheden die leerlingen goed kunnen gebruiken bij het ontwikkelen van hun burgerschapsvaardigheden en -houdingen. In dit kader zullen docenten specifieke aandacht geven aan burgerschapsvorming bij de onderdelen “Klimaatvraagstukken” en “Leefbaarheid in stedelijke gebieden”.

Verdeling examenstof over CE en SE, volgens de syllabus van het vak *aardrijkskunde* (2024)

Domein		Subdomein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaardigheden	A1	Geografische benadering	X	X	
		A2	Geografisch onderzoek		X	
B	Wereld	B1	Samenhang en verscheidenheid in de wereld	X		X
		B2	Mondiaal verdelingsvraagstuk		X	
C	Aarde	C1	De aarde als natuurlijk systeem; samenhangen en diversiteit	X		X
		C2	Mondiaal milieuvraagstuk		X	
D	Gebieden	D1	Afbakening en gebiedskenmerken	X		X
		D2	Actuele vraagstukken		X	
E	Leefomgeving	E1	Nationale en regionale vraagstukken	X		X
		E2	Regionale en lokale vraagstukken		X	

Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) - biologie

Cohort: 2023-2026

Klas: 4

Afname periode	Code	Soort Vorm Duur	Onderwerp <i>Lesmateriaal</i>	Omschrijving <i>(Sub-)domeinen</i>	Weging	Herkans baar	Toegestane hulpmiddelen
Kwartaal 1	4PO1a	PO tekening 80 min	H1 Inleiding in de biologie - tekening plasmolyse	A8.2	5%	nee	vaardigheden biologie, tekenmateriaal
TW 1	4AT1	AT Schriftelijk 80 min	H1 Inleiding in de biologie	B2.1 - B2.2 - B3.1 - C2.1 - F2.1	10%	ja	binas, niet-grafische rekenmachine, tekenmateriaal
			H2 Voortplanting	B4.2 - C1.2 - C2.1 - C2.2 - C2.3 - D4.1 - D4.2 - D4.3 - D4.4 - D4.5 - D4.6 - D4.7 - D4.8 - D4.9 - E1.4 - E2.1 - E2.2 - E2.3 - E2.4 - E2.5 - E2.6 - E2.1 - E3.1			
Kwartaal 2	4PO1b	PO verslag 3 uur	H1 Inleiding in de biologie - onderzoek osmotische waarde aardappel	A5 - A8.2	5%	nee	vaardigheden biologie, tekenmateriaal
TW 2	4AT2	AT Schriftelijk 80 min	H3 Genetica	B1.1 - C1.1 - C2.4 - E3.2 - F1.1 - F1.3 - F1.4	10%	ja	binas, niet-grafische rekenmachine, tekenmateriaal
			H4 Evolutie	B2.1 - B3.1 - C2.1 - F1.1 - F1.2 - F2.1 - F2.2 - F2.3 - F2.4 - F3.4 - F4.1 - F4.2 - F4.3 - F4.4			
TW3							
TW4	4AT3	AT Schriftelijk 80 min	H5 Ecologie	B2.3 - B3.2 - B8.1 - B8.2 - B8.3 - C3.1 - D5.1 - D5.2 - F2.1 - F3.1 - F3.3 - F3.4	10%	ja	binas, niet-grafische rekenmachine, tekenmateriaal
			H6 Mens en milieu	B8.1 - B8.2 - B8.3 - C3.1 - D5.1 - D5.2 - F3.2 - F3.3			

Rood = SE-stof, zwart = CE-stof, groen = SE- en CE-stof

Vaardigheden biologie: <https://sites.google.com/a/stgs.nl/stgs-biologie/vaardigheden>

Burgerschapsvorming en Biologie:

Het vak Biologie biedt ondersteunende (denk)vaardigheden die leerlingen goed kunnen gebruiken bij het ontwikkelen van hun burgerschapsvaardigheden en -houdingen. In dit kader zullen docenten specifieke aandacht geven aan burgerschapsvorming bij de onderdelen “Waarneming” en “Gedrag”.

Verdeling examenstof over CE en SE, volgens de syllabus van het vak *biologie* (2024)

Domein	Subdomein	in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaardigheden	X	X	
B	Zelfregulatie			
	B1	Eiwitsynthese	X	X
	B2	Stofwisseling van de cel	X	X
	B3	Stofwisseling van het organisme	X	X
	B4	Zelfregulatie van het organisme	X	X
	B5	Afweer van het organisme	X	X
	B6	Beweging van het organisme		X
	B7	Waarneming door het organisme		X
	B8	Regulatie van ecosystemen	X	X
C	Zelforganisatie			
	C1	Zelforganisatie van cellen	X	X
	C2	Zelforganisatie van het organisme		X
	C3	Zelforganisatie van ecosystemen	X	X
D	Interactie			
	D1	Moleculaire interactie	X	X
	D2	Cellulaire interactie	X	X
	D3	Gedrag en interactie		X
	D4	Seksualiteit		X
	D5	Interactie in ecosystemen	X	X
E	Reproductie			
	E1	DNA-replicatie		X
	E2	Levenscyclus van de cel		X
	E3	Reproductie van het organisme	X	X
F	Evolutie			
	F1	Selectie	X	X
	F2	Soortvorming	X	X
	F3	Biodiversiteit		X
	F4	Ontstaan van het leven		X

Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) - Cultuur, Maatschappij en Sport (CMS)

Studielast: 120 SLU

Inleiding

Onze school heeft ervoor gekozen om leerlingen in de tweede fase 120 Studielasturen (SLU) te laten besteden aan een individueel programma van culturele, maatschappelijke en sportieve activiteiten (CMS). Via een evenredige verdeling zijn er 40 SLU toegekend aan Cultuur, 40 SLU aan Maatschappij en 40 SLU aan Sport.

De CMS-activiteiten vinden plaats **in klas 4 en klas 5**. Aan het eind van klas 4 moet tenminste 50 % zijn afgesloten, d.w.z. tenminste 20 SLU voor Cultuur, 20 SLU voor Maatschappij en 20 SLU voor Sport. Aan het eind van klas 5 moeten alle CMS-activiteiten naar behoren zijn afgerond.

Een leerling mag geen lessen volgen in klas 5 als het CMS-programma van klas 4 niet is voltooid. Eveneens mag een leerling geen lessen volgen in klas 6 als het totale CMS-programma niet is afgerond.

De CMS-coördinator administreert van elke individuele leerling de voortgang van zijn / haar verrichtingen. De leerling dient van de vervulling van alle SLU in het kader van het vak CMS een schriftelijk verslag (Cultuur) of een schriftelijke bevestiging (Maatschappij en Sport) te overleggen aan de CMS-coördinator.

Voor de registratie van een Maatschappij- of een Sportactiviteit zijn formulieren verkrijgbaar.

De voorwaarden waaraan een verslag van een Cultuur-activiteit moet voldoen, worden hieronder toegelicht. In bijzondere omstandigheden kan voor bepaalde onderdelen dispensatie worden verleend door de CMS-coördinator, die hiervoor toestemming vraagt van de schoolleiding.

CULTUUR

1 Overzicht van de Cultuur-activiteiten met de toegekende SLU .

Bezoek theater (dans, zang, cabaret, toneel, concert e.d.): tenminste 1 bezoek.	4 SLU
Bezoek museum: tenminste 2 bezoeken.	3 SLU
Bekijken speelfilm (bioscoop, dvd, tv): maximaal 5 films, waarvan tenminste 3 verschillende genres (let op: thriller / actie / horror telt als 1 genre). Geén (gedeeltelijke) animatie- of kinderfilms.	2 SLU per film
Zelf toneelspelen / ballet of dans / muziekles: Voor het aftekenen van SLU voor toneel of ballet of dans maak je een verslag van je activiteiten, waarin je eventuele voorstellingen natuurlijk ook betreft. Voor het aftekenen van SLU voor muziekles kun je één van je ouders een formulier laten invullen, waarop je aangeeft welk instrument je speelt. Let op: je krijgt alleen SLU toegekend voor muziekles gevolgd bij een muziekschool of een privédocent.	maximaal 15 SLU
Bezoek monument	1 SLU

Andere activiteiten in overleg met de CMS-coördinator.

2 Schriftelijke verslaglegging van de Cultuur-activiteiten.

Van de Cultuur-activiteit wordt in elk geval het toegangkaartje ingeleverd en een verslag gemaakt, dit laatste bij voorkeur aan de hand van een recensie van het concert / de expositie e.d.

Het verslag bedraagt ongeveer 1 A4-tje en wordt op papier ingeleverd. Als leerlingen gezamenlijk een Cultuur-activiteit verrichten, dient elke leerling een individueel verslag in te leveren.

In het verslag moet je in elk geval een duidelijk beargumenteerde beoordeling geven van toneelstuk / concert / film e.d. Wat sprong er voor jou uit in positieve of negatieve zin? Wat was de beste / slechtste scène of het mooiste / lelijkste schilderij? Vertel iets over de toegepaste technieken / aankleding e.d.

Het is niet toegestaan om verslagen in te leveren van Cultuur-activiteiten die behoren tot het les- of excursieprogramma van de school.

MAATSCHAPPIJ

1 Overzicht van de Maatschappij-activiteiten met de toegekende SLU .

Voor alle Maatschappij-activiteiten geldt: 1 gewerkt klokuur = 1 SLU

Let er goed op dat het een non-profit organisatie betreft waar je vrijwilligerswerk doet. Vrijwilligerswerk binnen de familie is in principe niet toegestaan.

Overleg bij twijfel altijd met de CMS-coördinator.

In school:	bestuurlijke activiteit, zoals lidmaatschap van de Medezeggenschapsraad, van de leerlingenraad of van een commissie (bijv. Crew / H&C), begeleiding onderbouwleerling(en) (ADDIDI-project)
Buiten school:	elke vorm van onbetaald werk of vrijwilligerswerk bij een non-profit organisatie, bijvoorbeeld in een bejaardentehuis of bij een sportvereniging, bij scouting of jeugdland, collecteren enz.

2 Registratie Maatschappij-activiteiten.

De Maatschappij-activiteiten in school worden gedocumenteerd door de CMS-coördinator. Het aantal SLU wordt bepaald in overleg met de CMS-coördinator.

Voor Maatschappij-activiteiten buiten school verschaft de CMS-coördinator de leerlingen een formulier waarop de vervulling van de activiteit wordt bevestigd door middel van de handtekening van een volwassen begeleider van de activiteit of van één van de ouders.

SPORT

1 Overzicht van Sport-activiteiten met de toegekende SLU.

Als Sport-activiteit geldt elke vorm van actieve sportbeoefening, individueel of in clubverband.

Voor elke Sport-activiteit geldt: 1 uur sportbeoefening = 1 SLU

2 Registratie Sport-activiteiten

Voor het registreren van Sport-activiteiten verschaft de CMS-coördinator de leerlingen een formulier waarop de vervulling van de activiteit wordt bevestigd door middel van de handtekening van een volwassen begeleider van de activiteit of van één van de ouders.

Uiterste inleverdatum:

De uiterste inleverdatum van Cultuurverslagen voor de eerste helft van het schooljaar is **12 januari 2024**.

Het CMS- programma dient uiterlijk op **7 juni 2024** te zijn afgerond volgens de hierboven beschreven voorwaarden. Is het programma niet naar behoren afgerond, dan kan de leerling niet bevorderd worden naar de volgende klas.

Hierover wordt de leerling uiterlijk op **21 juni 2024** geïnformeerd.

Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) - economie

Cohort: 2023-2026

Klas: 4

Afname periode	Code	Soort Vorm Duur	Onderwerp <i>Lesmateriaal</i>	Omschrijving <i>(Sub-)domeinen</i>	Weging	Herkans baar	Toegestane hulpmiddelen
TW1	4AT1	AT Schriftelijk 80 minuten	Concept schaarste Concept ruil <i>Praktische economie - Module 1 - Schaarste, geld en handel Aanvullende powerpoints, begrippenlijsten en opdrachten.</i>	<i>Domein A, B, C</i>	10%	Ja	Niet-grafische rekenmachine
TW2							
TW3							
TW4							

Toelichting:

Burgerschapsvorming en Economie:

Het vak (Economie) biedt ondersteunende (denk)vaardigheden die leerlingen goed kunnen gebruiken bij het ontwikkelen van hun burgerschapsvaardigheden en -houdingen. In dit kader zullen docenten specifieke aandacht geven aan burgerschapsvorming bij de onderdelen schaarste en ruil. Leerlingen wordt gevraagd actief deel te nemen aan een debat en te reageren op stellingen die voortkomen uit maatschappelijke ontwikkelingen en krantenartikelen.

Verdeling examenstof over CE en SE, volgens de syllabus van het vak *economie* (2024)

Domein		Subdomein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaardigheden			X	X	
B	Concept Schaarste				X	
C	Concept Ruil				X	
D	Concept Markt	D1	Vraag en Aanbod	X		X
		D2	Marktstructuur	X		X
		D3	Doelmatigheid en economische politiek	X		X
E	Concept Ruilen over de tijd	E1	Intertemporele ruil	X		X
		E2	Registratie intertemporele ruil	X		X
F	Concept Samenwerken en onderhandelen	F1	Speltheorie	X		X
		F2	Suboptimale situaties	X		X
G	Concept Risico en informatie	G1	Risico	X		X
		G2	Asymmetrische informatie	X		X
		G3	Asymmetrische informatie in bedrijf	X		X
		G4	Risico verzekeren	X		X
		G5	Beleggen	X		X
H	Concept Welvaart en groei	H1	Macro-economische kringloop	X		X
		H2	Structurele groei	X		X
		H3	Inkomen, welvaart en welzijn	X		X
		H4	Ongelijkheid en herverdeling	X		X
		H5	Arbeidsmarkt en werkloosheid	X		X
I	Concept Goede tijden, slechte tijden	I1	Conjunctuur	X		X
		I2	Begrotingsbeleid	X		X
		I3	Monetair beleid en de centrale bank	X		X
		I4	Conjunctuuranalyse aan de hand van IS-MB-GA-model voor een gesloten economie	X		X
J	Onderzoek en experiment				X	
K	Keuzeonderwerpen				X	

Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) - Engels (Cambridge)

Cohort: 2023-2026

Klas: 4

Afname periode	Code	Soort Vorm Duur	Onderwerp <i>Lesmateriaal</i>	Omschrijving <i>(Sub-)domeinen</i>	Weging	Herkans baar	Toegestane hulpmiddelen
TW1							
TW2							
TW3							
TW4	4MO1	AT Mondeling 15 minuten	Individueel mondeling over roman naar keuze uit voorselectie en twee krantenartikelen over actualiteiten	<i>Gespreksvaardigheid, Literatuur C2, D2, E1, F</i>	12,5%	Nee	Geen

Toelichting:

Romankeuzes:

- Kazuo Ishiguro, *Never Let Me Go*
- Harper Lee, *To Kill a Mockingbird*
- *nog nader te bepalen*

Krantenartikelen worden tijdig met de leerlingen gedeeld.

Burgerschapsvorming en Cambridge Engels:

Het vak (Cambridge) Engels biedt ondersteunende (denk)vaardigheden die leerlingen goed kunnen gebruiken bij het ontwikkelen van hun burgerschapsvaardigheden en -houdingen. In dit kader zullen docenten specifieke aandacht geven aan burgerschapsvorming bij de onderdelen gespreksvaardigheid. Leerlingen wordt gevraagd actief deel te nemen aan debat en te reageren op stellingen die voortkomen uit maatschappelijke ontwikkelingen.

Verdeling examenstof over CE en SE, volgens de syllabus van het vak *Engels* (2024)

Domein	Subdomein	in CE	moet in SE	mag in SE	
A	Leesvaardigheid	X		X	
B	Kijk- en luistervaardigheid		X		
C	Gespreksvaardigheid	C1	Gesprekken voeren	X	
		C2	Spreken	X	
D	Schrijfvaardigheid	D1	Taalvaardigheden	X	
		D2	Strategische vaardigheden	X	
E	Literatuur	E1	Literaire ontwikkeling	X	
		E2	Literaire begrippen	X	
		E3	Literatuurgeschiedenis	X	
F	Oriëntatie op studie en beroep		X		

Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) - Frans

Cohort: 2023-2026

Klas: 4

Afname periode	Code	Soort Vorm Duur	Onderwerp <i>Lesmateriaal</i>	Omschrijving <i>(Sub-)domeinen</i>	Weging	Herkans baar	Toegestane hulpmiddelen
TW1							
TW2	4AT1	AT schriftelijk 80 min	Introduction littérature du 16e-19e siècle - bestudeerde werken, stromingen en auteurs - historisch besef 16e-19e eeuw <i>Divers materiaal, verstrekt in de lessen</i>	E1, E2, E3	10%	ja	Woordenboek FN - NF
TW3	4LT1	AT kijk-en luistertoets 80 min	Compréhension orale: kijk- en luistervaardigheid <i>Cito kijk- en luistermateriaal</i>	B	5%	nee	geen
TW4							

Toelichting:

-

Burgerschapsvorming en Frans:

Het vak (Frans) biedt ondersteunende (denk)vaardigheden die leerlingen goed kunnen gebruiken bij het ontwikkelen van hun burgerschapsvaardigheden en -houdingen. In dit kader zullen maatschappelijk relevante onderwerpen + internationalisering (de rol als Europees burger) aan de orde komen bij het onderdeel *Compréhension orale*.

Verdeling examenstof over CE en SE, volgens de syllabus van het vak *Frans* (2024)

Domein	Subdomein	in CE	moet in SE	mag in SE	
A	Leesvaardigheid	X		X	
B	Kijk- en luistervaardigheid		X		
C	Gespreksvaardigheid	C1	Gesprekken voeren	X	
		C2	Spreken	X	
D	Schrijfvaardigheid	D1	Taalvaardigheden	X	
		D2	Strategische vaardigheden	X	
E	Literatuur	E1	Literaire ontwikkeling	X	
		E2	Literaire begrippen	X	
		E3	Literatuurgeschiedenis	X	
F	Oriëntatie op studie en beroep		X		

Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) - geschiedenis

Cohort: 2023-2026

Klas: 4

TV = Tijdvak, KA = kenmerkende aspecten

Afname periode	Code	Soort Vorm Duur	Onderwerp <i>Lesmateriaal</i>	Omschrijving <i>(Sub-)domeinen</i>	Weging	Herkansbaar	Toegestane hulpmiddelen
TW1	4AT1	AT Schriftelijk 60 min.	TV1: Prehistorie (tot-3000 v.Chr.) en TV2: Oudheid (3000 v. Chr tot 500 n.Chr) <i>Sprekend Verleden Bovenbouw 4-5-6 VWO (leerboek), 7e druk</i> - H2: Van jagen en verzamelen naar landbouw - H3: de Grieks-Romeinse wereld - onderdeel van burgerschapsvorming - Oriëntatiekennis (syllabus)	TV1: Prehistorie KA: 1, 2 en 3 TV2: Oudheid KA: 4, 5, 6, 7, 8 <i>Domein A: Historisch besef</i> <i>Domein B: Oriëntatiekennis</i>	5%	ja	
TW2	4AT2	AT Schriftelijk 60 min.	TV1 t/m TV4: Prehistorie, Oudheid en Middeleeuwen <i>Sprekend Verleden Bovenbouw 4-5-6 VWO (leerboek), 7e druk</i> - H4: De Middeleeuwen - onderdeel van burgerschapsvorming - Oriëntatiekennis (syllabus)	TV1 t/m TV4: Prehistorie, Oudheid en Middeleeuwen KA: 1 t/m 14 <i>Domein A: Historisch besef</i> <i>Domein B: Oriëntatiekennis</i>	5%	ja	
			<i>Thema: Schiedam als voorbeeld van een stad uit de Middeleeuwen</i>	<i>Domein C: Thema's</i>			

Afname periode	Code	Soort Vorm Duur	Onderwerp <i>Lesmateriaal</i>	Omschrijving <i>(Sub-)domeinen</i>	Weging	Herkans baar	Toegestane hulpmiddelen
Kwartaal 3	4PO1	PO Praktisch Historisch Onderzoek	<p>Tijdvak overschrijdend thema: slavenhandel en slavernij als historisch verschijnsel</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Sprekend Verleden Bovenbouw 4-5-6 VWO (leerboek), 7e druk</i> - <i>onderdeel van burgerschapsvorming</i> - <i>enkel de rubrieken mbt slavernijverleden</i> - <u>Handleiding PO</u> gs: Tijdvak overschrijdend thema: slavenhandel en slavernij als historisch verschijnsel. (heden met verleden gekoppeld) - <u>Bronmateriaal</u>: (deels aangereikt door docent, deels door leerling zelf vinden) - <i>artikelen uit kranten</i> - <i>websites</i> - <i>literatuur mbt slavernijverleden</i> - <i>tijdschrift artikelen</i> - <i>musea (tentoonstellingen)</i> - <i>films</i> 	<p>TV5: Vroeg-Moderne Tijd (1500-1600) <i>KA 18</i></p> <p>TV6: Vroeg-Moderne Tijd (1600-1700) <i>KA 25</i></p> <p>TV7: Vroeg-Moderne Tijd (1700-1800) <i>KA 29</i></p> <p><i>Domein A: Historisch besef</i> <i>Domein B: Oriëntatiekennis</i></p>	5%	nee	<ul style="list-style-type: none"> -Lesmateriaal en -Chromebook en - Papier en - Schrijf-materiaal
			<p><i>Thema: Tijdvak overschrijdend thema: slavenhandel en slavernij als historisch verschijnsel (heden met verleden gekoppeld)</i></p>	<i>Domein C: Thema's</i>			

Afname periode	Code	Soort Vorm Duur	Onderwerp <i>Lesmateriaal</i>	Omschrijving <i>(Sub-)domeinen</i>	Weging	Herkans baar	Toegestane hulpmiddelen
TW4	4AT3	AT Schriftelijk 60 min.	TV3 t/m TV7: Middeleeuwen en de Vroeg Moderne Tijd (1500-1800 n. Chr) <i>Sprekend Verleden Bovenbouw 4-5-6 VWO (leerboek), 7e druk</i> - H5: <i>Veranderingen in de Nieuwe Tijd (1500-1800 in Europa)</i> - onderdeel van burgerschapsvorming - <i>Oriëntatiekennis (syllabus)</i>	TV3 + TV4: De Middeleeuwen (500 n.Chr-1500 n.Chr) <i>KA: 9 t/m 17</i> TV5 t/m TV7: Vroeg Moderne Tijd (1500 n.Chr-1800 n.Chr) <i>KA: 18 t/m 30 (beh. 22)</i> <i>Domein A: Historisch besef</i> <i>Domein B: Oriëntatiekennis</i>	5%	ja	woordenboek

Toelichting:

Burgerschapsvorming en geschiedenis:

Aspecten binnen het burgerschapsonderwijs zoals: solidariteit, diversiteit en identiteit komen aan bod in relatie met standplaatsgebondenheid (een vaardigheid bij het vak geschiedenis). Heden en verleden komen samen, door bij actuele politieke-en maatschappelijke kwesties te verwijzen naar het verleden. Leerlingen leren dus hoe geschiedenis een rol kan spelen (en kan worden gebruikt) bij discussies in de hedendaagse samenleving en hoe ze deze discussies met standpunten kunnen onderbouwen.

(uit: Bram Eidhof, Handboek Burgerschapsonderwijs voor het voortgezet onderwijs, Utrecht/Amsterdam/Den Haag, 2020 p. 107)

De PO van kwartaal 3 bestaat uit twee delen:

Deel 1: enkele lesopdrachten, historische kennis vergaren over slavenhandel en slavernij als tijdvak overschrijdend thema. De leerlingen kunnen voor elke lesopdracht punten verdienen. Na elke les moet de leerling de opdracht inleveren.

Deel 2: uitvoeren van historisch onderzoek m.b.v. deels gekregen en deels zelf gezocht bronmateriaal. Leerlingen kunnen kiezen of ze een poster of een podcast gaan maken. Dit historisch onderzoek is opgebouwd uit verschillende stappen (onderzoeksvaardigheden) waar de leerling wederom punten voor kan verdienen.

De PO mag individueel en maximaal met drie personen gemaakt worden.

Verdeling examenstof over CE en SE, volgens de syllabus van het vak *geschiedenis* (2026)

Domein		Subdomein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Historisch Besef (vaardigheden)	A1-7	Vaardigheden: Historisch denken en redeneren, Tijd, interpretatie en betekenis voor nu A1 t/m A7	X	X	
B	Oriëntatie kennis en vier historische contexten vwo	B	Oriëntatiekennis: Tien Tijdvakken als referentiekader met 49 kenmerkende aspecten. Deze zijn te vinden op de volgende site: examenprogramma GS 2026	X	X	
		B	HC: Steden en burgers in de Lage Landen 1050- 1700	x	X	
		B	HC: Verlichting 1650-1900	X	X	
		B	HC: China 1842-2001	X	X	
B		HC: Duitsland in Europa 1918-1991	X	X		
C	Thema's (5)				X	
D	Geschiedenis van de rechtsstaat en van de parlementaire democratie			X	X	
E	Oriëntatie op studie en beroep					X

Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) - Grieks

Cohort: 2023-2026

Klas: 4

Afname periode	Code	Soort Vorm Duur	Onderwerp <i>Lesmateriaal</i>	Omschrijving <i>(Sub-)domeinen</i>	Weging	Herkans baar	Toegestane hulpmiddelen
TW1							
TW2							
TW3	4AT1	AT schriftelijk 60	Bijbelse verhalen	A1, A2, B, C, E	5%	ja	woordenboek Gr-Ned
TW4	4AT2	AT schriftelijk 80	Verhalend proza (Aesopus, Lucianus)	A1, A2, B, C, E	5%	ja	woordenboek Gr-Ned

Toelichting:

AT TW3: repetitie gelezen teksten

AT TW4: repetitie gelezen teksten (75%) en proefvertaling in zelfde genre (25%)

Burgerschapsvorming en Grieks:

Het vak (Grieks) biedt ondersteunende (denk)vaardigheden die leerlingen goed kunnen gebruiken bij het ontwikkelen van hun burgerschapsvaardigheden en -houdingen. In dit kader zullen docenten specifieke aandacht geven aan burgerschapsvorming bij het onderwerp Bijbelse verhalen en bij de reflecties op relaties tussen de antieke cultuur en de latere Europese cultuur.

Verdeling examenstof over CE en SE, volgens de syllabus van het vak *Griekse taal en cultuur* (2024)

Domein		Subdomein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Reflectie op klassieke teksten en antieke cultuur	A1	1. Reflectie op klassieke teksten	X		X
		A2	2. Reflectie op antieke cultuur		X	
B	Reflectie op relaties tussen de antieke cultuur en de latere Europese cultuur		3. De kandidaat kan door de bestudering van de Griekse en klassieke, vertaalde teksten tegen de achtergrond van de antieke cultuur: - onderwerpen actualiseren die voortvloeien uit een confrontatie tussen deze teksten en eigentijdse ontwikkelingen; - de eigentijdse cultuur plaatsen in het perspectief van de klassieke traditie waarin Europa staat.	X		X
			4. De kandidaat kan - voorbeelden uit de receptiegeschiedenis herkennen, deze plaatsen in de context van de betreffende periode in de Europese cultuur en de van toepassing zijnde werkingsmechanismen noemen; - cultuuruitingen uit de latere Europese cultuur vergelijken met antieke cultuuruitingen.		X	
C	Zelfstandige oordeelsvorming		5. De kandidaat kan een beargumenteerde reactie formuleren op de inhoud van voorgelegde teksten en andere cultuuruitingen (uit de Oudheid en latere tijden).	X		X
			6. De kandidaat kan cultuuruitingen uit de latere Europese cultuur vergelijken met antieke cultuuruitingen en daarover een beargumenteerd oordeel geven.		X	
D			Oriëntatie op studie en beroep		X	
E	Informatievaardigheden				X	

Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) - Kunst Drama

Cohort: 2023-2026

Klas: 4

Afname periode	Code	Soort Vorm Duur	Onderwerp <i>Lesmateriaal</i>	Omschrijving <i>(Sub-)domeinen</i>	Weging	Herkans baar	Toegestane hulpmiddelen
TW1							
TW2							
TW3							
Kwartaal 4	4PO1	PO nvt	Theatermaken	Zelf vormgeven van een in deze maatschappij geplaatst toneelstuk A1, B5, B6, B7	20%	nee	nvt
TW4							

Toelichting:

Toelichting op PO in Kwartaal 4:

- De datum van het optreden staat aan het begin van het jaar in de jaarkalender.
- De presentatie vindt plaats op school voor een openbaar publiek.
- De presentatie wordt naast de betrokken vakdocent nog door minimaal 1 andere persoon beoordeeld.
- De beoordeling vindt plaats op basis van hieronder vastgelegde criteria. Een leerling wordt zowel beoordeeld op spel als op de kwaliteit van het zelfgemaakte stuk.

Algemeen

dwz zowel voor theatermaken/regisseren als acteren 1,2,3 en 4

- ze worden opgevoerd voor een openbaar publiek van minimaal 10 mensen.
- ze worden opgevoerd in een voor theater geschikte ruimte.
- ze worden beoordeeld door meer dan 1 persoon.
- de opdrachten zijn niet herkansbaar

Beoordeling algemeen:

Het precies beoordelen van alle losse onderdelen is vanwege de extreme samenhang bij drama zeer moeilijk. Vandaar dat er ook altijd meerdere beoordelaars zijn. De beoordeling wordt via een volgorde systeem gedaan. (alle beoordelaars maken een volgorde van goed naar slecht gebaseerd op alle criteria. Vervolgens wordt dat gemiddeld. Vervolgens wordt over die volgorde gediscussieerd, waarna de definitieve volgorde wordt vastgesteld.)

De becijfering is op grond van de criteria en volgt vervolgens de definitieve volgorde

Theatermaken:

- de opvoering duurt ongeveer twee en een halve minuut per persoon.
  - de opvoering gebeurt in 1, 2 of 3 tallen, gevormd in overleg met de groep en de docent.
  - Het stuk is zelfgeschreven. Het mag hooguit gebaseerd zijn op bestaand materiaal.
- De muziek/decor/dans/film elementen die er in verwerkt zijn, mogen wel bestaand materiaal bevatten.

- de opvoering wordt beoordeeld op de kwaliteit van het acteren en op de kwaliteit van het stuk. Het gemiddelde van beide beoordelingen vormt het uiteindelijke cijfer.

Beoordelingscriteria acteren: geloofwaardigheid. personage (ontwikkeling) gebruik van het fysiek, speelstijl, emotionele overgangen, inleving, tekstbehandeling., algemene techniek (verstaanbaarheid, zichtbaarheid, tekstkennis etc.), samenspel, timing, mise-en-scène amplitude

Beoordelingscriteria stuk: Kwaliteit van de tekst., kwaliteit van de spanningsboog;, theatraliteit, eigenheid., inzet techniek (licht geluid decor en kostuum), samenhang tussen inhoud en techniek (licht geluid, decor kostuum) evt. samenhang met andere disciplines (zang/film/muziek)
enscenering

Verdeling examenstof over CE en SE, volgens de syllabus van het vak *kunst (drama)* (2024)

Kunst Algemeen:

Domein		Subdomein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaardigheden			X	X	
B	Invalshoeken voor reflectie	B1	Kunst en religie, levensbeschouwing	X		X
		B2	Kunst en esthetica	X		X
		B3	Kunstenaar en opdrachtgever; politieke en economische macht	X		X
		B4	Kunst en vermaak	X		X
		B5	Kunst, wetenschap en techniek	X		X
		B6	Kunst intercultureel	X		X
C	Onderwerpen		De kandidaat kan de eindtermen van domein A en B toepassen op voorbeelden uit de volgende onderwerpen: - de cultuur van de kerk in de elfde tot en met veertiende eeuw; - de hofcultuur in de zestiende en zeventiende eeuw; - de burgerlijke cultuur van Nederland in de zeventiende eeuw; - de cultuur van Romantiek en realisme in de negentiende eeuw; - de cultuur van het moderne in de eerste helft van de twintigste eeuw; - de massacultuur vanaf 1950	X		X

Kunst Drama:

Domein		Subdomein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Vaktheorie	A1	Drama en maatschappij		X	
		A2	Geschiedenis		X	
		A3	Betekenis		X	
		A4	Beschouwen		X	
B	Praktijk	B1	Spelen		X	
		B2	Vormgeven		X	
		B3	Presenteren		X	
C	Oriëntatie op studie en beroep				X	

Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) - Latijn

Cohort: 2023-2026

Klas: 4

Afname periode	Code	Soort Vorm Duur	Onderwerp <i>Lesmateriaal</i>	Omschrijving <i>(Sub-)domeinen</i>	Weging	Herkans baar	Toegestane hulpmiddelen
TW1							
TW2							
TW3	4AT1	AT schriftelijk 60	mythische poëzie <i>Ovidius</i>	A1, A2, B, C, E	5%	ja	woordenboek Lat-Ned
TW4	4AT2	AT schriftelijk 80	lyrische poëzie <i>Tibullus en Catullus</i>	A1, A2, B, C, E	5%	ja	woordenboek Lat-Ned

Toelichting:

AT TW3: repetitie gelezen teksten

AT TW4: repetitie gelezen teksten (75%) en proefvertaling in zelfde genre (25%)

Verdeling examenstof over CE en SE, volgens de syllabus van het vak *Latijnse taal en cultuur* (2024)

Domein		Subdomein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Reflectie op klassieke teksten en antieke cultuur	A1	Reflectie op klassieke teksten	X		X
		A2	Reflectie op antieke cultuur		X	
B	Reflectie op relaties tussen de antieke cultuur en de latere Europese cultuur		3. De kandidaat kan door de bestudering van de Latijnse en klassieke, vertaalde teksten tegen de achtergrond van de antieke cultuur: - onderwerpen actualiseren die voortvloeien uit een confrontatie tussen deze teksten en eigentijdse ontwikkelingen; - de eigentijdse cultuur plaatsen in het perspectief van de klassieke traditie waarin Europa staat.	X		X
			4. De kandidaat kan - voorbeelden uit de receptiegeschiedenis herkennen, deze plaatsen in de context van de betreffende periode in de Europese cultuur en de van toepassing zijnde werkingsmechanismen noemen; - cultuuruitingen uit de latere Europese cultuur vergelijken met antieke cultuuruitingen.		X	
C	Zelfstandige oordeelsvorming		5. De kandidaat kan een beargumenteerde reactie formuleren op de inhoud van voorgelegde teksten en andere cultuuruitingen (uit de Oudheid en latere tijden).	X		X
			6. De kandidaat kan cultuuruitingen uit de latere Europese cultuur vergelijken met antieke cultuuruitingen en daarover een beargumenteerd oordeel geven.		X	
D			Oriëntatie op studie en beroep		X	
E	Informatievaardigheden				X	

Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) - lichamelijke opvoeding (LO)

Cohort: 2023-2026

Klas: 4

Afname periode	Code	Soort Vorm Duur	Onderwerp <i>Lesmateriaal</i>	Omschrijving <i>(Sub-)domeinen</i>	Weging	Herkansbaar	Toegestane hulpmiddelen
Kwartaal 1	4HD1	HD Praktisch + Schriftelijk 4 lessen	Domein B: Bewegen	<i>HD 1: Spelen</i> • <i>Hockey</i>	5%	Nee	n.v.t.
Kwartaal 1 t/m 4	4PO1	PO Praktisch + Schriftelijk 1 les	Domein C: Bewegen en regelen	<i>PO 1: Onderlinge instructie</i> • <i>Lesgeven</i>	10%	Nee	n.v.t.
Kwartaal 2	4HD2	HD Praktisch + Schriftelijk 4 lessen	Domein B: Bewegen	<i>HD 3: Turnen</i> • <i>Springen en zwaaien</i>	5%	Nee	n.v.t.
Kwartaal 2	4PO2	PO Schriftelijk	Domein C: Bewegen en regelen	<i>PO 2: Organisatie sportdag</i> • <i>Draaiboek softbal sportdag</i>	10%	Nee	n.v.t.
Kwartaal 3	4HD3	HD Praktisch + Schriftelijk 3-4 lessen	Domein B: Bewegen	<i>HD 4: Atletiek</i> • <i>Hoogspringen</i>	5%	Nee	n.v.t.
Kwartaal 4	4HD4	HD Praktisch 1 kwartaal	Domein B: Bewegen	<i>HD 5: Zelfverdediging</i> • <i>ZVM of ZVJ</i>	5%	Nee	n.v.t.

Toelichting:

Bij het niet actief deel kunnen nemen aan de les is de leerling wel aanwezig en wordt er een observatie geschreven. Bij 50% of meer afwezigheid bij het HD wordt een vervangende opdracht gemaakt. Dit in overleg met de docent.

HD= handelingsdeel

P = praktisch (deelname actief in de les)

S = schriftelijk (evaluatie HD)

HD ZVM (zelfverdediging voor meisjes) en ZVJ (zelfverdediging voor jongens) worden per klas één periode aangeboden tijdens het kwartuur.

Alle HD-en en PO's moeten uiterlijk vrijdag 16.00u voor iedere toetsweek worden ingeleverd via Google Classroom.

Burgerschapsvorming en Lichamelijk Opvoeding:

Het vak LO biedt ondersteunende (denk)vaardigheden die leerlingen goed kunnen gebruiken bij het ontwikkelen van hun burgerschapsvaardigheden en -houdingen. In dit kader zullen docenten specifieke aandacht geven aan burgerschapsvorming bij het organiseren van diverse sportevenementen in school (sportdagen door- en voor elkaar georganiseerd).

Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) - Nederlands

Cohort: 2023-2026

Klas: 4

Afname periode	Code	Soort Vorm Duur	Onderwerp <i>Lesmateriaal</i>	Omschrijving <i>(Sub-)domeinen</i>	Weging	Herkansbaar	Toegestane hulpmiddelen
Kwartaal 1-4	4HD1	Zelfstandig	Romans lezen (zie toelichting)	Domein E literatuur <i>E1, E2</i>	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
TW1	-	-	-				
TW2	4AT1	AT Schriftelijk 80 min	Alle spelling, formuleren en zinsbouw van Op Niveau klas 4, 5 en 6 (verzameld in eigen syllabus)	Domein C schrijfvaardigheid: <i>De kandidaat kan informatie adequaat presenteren met het oog op conventies voor geschreven taal.</i>	10%	ja	geen
TW 3	-	-	-				

Toelichting:

Eisen:

- Niveaus uitgaande van <https://www.jeugdbibliotheek.nl/12-18-jaar/lezen-voor-de-lijst/15-18-jaar.html> ;
- In de vierde klas leest een leerling 4 romans zelfstandig (Nederlandse of Vlaamse auteurs).
- Gezamenlijk of in groepsverband: één werk uit de middeleeuwen en één uit renaissance.
- Bij ieder gelezen werk zoekt de leerling zelfstandig een secundaire bron (bijvoorbeeld een uittreksel, interview of recensie).

Burgerschapsvorming en Nederlands:

Het vak Nederlands biedt ondersteunende (denk)vaardigheden die leerlingen goed kunnen gebruiken bij het ontwikkelen van hun burgerschapsvaardigheden en -houdingen. In dit kader zullen docenten specifieke aandacht geven aan burgerschapsvorming bij de onderdelen gespreksvaardigheid en literatuur. Leerlingen wordt gevraagd actief deel te nemen aan debat en te reageren op stellingen die voortkomen uit maatschappelijke ontwikkelingen en te reflecteren op ontwikkelingen in de literatuurgeschiedenis.

Verdeling examenstof over CE en SE, volgens de syllabus van het vak *Nederlands* (2024)

Domein		Subdomein		in CE	moet in SE	mag in SE
A	Leesvaardigheid	A1	Analyseren en interpreteren	X		X
		A2	Beoordelen	X		X
		A3	Samenvatten		X	
B	Mondelinge taalvaardigheid				X	
C	Schrijfvaardigheid				X	
D	Argumentatieve vaardigheden			X		X
E	Literatuur	E1	Literaire ontwikkeling		X	
		E2	Literaire begrippen		X	
		E3	Literatuurgeschiedenis		X	
F	Oriëntatie op studie en beroep				X	